

diği paralara Abbâsî halifesinden sonra Sultan Sencer'in adını da koydurdu. Ancak 1135'te haraç ödememesi ve bağımsız hareket etmeye kalkışması üzerine Sencer derhal Gazne'ye hareket etti ve şehri ele geçirdi. Behram Şah Sencer'den korkup Hindistan'a doğru çekildiyse de sonra özür dileyerek bağlılık arzetti. Sencer de onu sultan olarak yerinde bırakıp Belh'e döndü (1136).

Behram Şah'ın hânedanın geleneksel yayılma politikasını takip ederek hâkimiyet sahalarını genişletmeye çalışması onu Gurlular'la karşı karşıya getirdi. Behram Şah'ın Gazne'de bulunan Gurlu Kutbüddin Muhammed'i zehirleterek öldürtmesi üzerine kardeşinin intikamını almak isteyen Seyfeddin Sürî büyük bir orduyla harekete geçti. Bunu haber alan Behram Şah Gazne ile Hindistan arasındaki Kirman şehrine kaçtı. Seyfeddin Sürî de savaş yapmadan Gazne'ye hâkim oldu ve sultanlığını ilân etti (1148). Ancak Behram Şah daha sonra onu mağlup ederek Gazne'yi tekrar ele geçirdi, Seyfeddin idam edilerek başı Rey'de bulunan Sultan Sencer'e gönderildi (1149). Ancak bu defa da kardeşinin intikamını almak için seferber olan Alâeddin Hüseyin, Behram Şah'ı bozguna uğratıp Gazne'ye hâkim oldu. Şehri yağmaladıktan sonra ateşe verdi (1150) ve bundan dolayı da "cihan-süz" (dünya yakan) lakabıyla tanındı. Gurlular karşısındaki son mağlûbiyetinden sonra Hindistan'a çekilen Behram Şah, Sencer'in Cihansüz Alâeddin Hüseyin'i mağlup ve esir etmesinden faydalanarak Gazne'ye döndü (1152). Beş yıl sonra burada öldü, yerine oğlu Hüsvrev Şah geçti.

Behram Şah âdil, iyi kalpli ve cömert bir hükümdardı. Zengin bir kütüphanesi vardı. İlim, edebiyat ve şiire ilgi duymuş, bu sebeple âlim, şair ve edipleri himaye etmiştir. Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân, Senâî, Seyyid Hasan Gaznevî, *Kelile ve Dimne*'yi Arapça'dan Farsça'ya çeviren Ebû'l-Meâlî Nasrullah-ı Şîrâzî (eser onun teşvikiyle tercüme ve kendisine ithaf edildiği için *Kelile ve Dimne-i Behrâm Şâh* adıyla şöhret bulmuştur), Seyyidü's-suarâ Ebû Bekir b. Muhammed, Muhammed b. Nâsır-ı Alevî ile kardeşi Hasan, Şehâbeddin Ali ve Fahreddin Muhammed gibi şair ve edipler onun himayesine mazhar olmuş ve bazıları eserlerini ona ithaf etmişlerdir. Bu bakımdan onun dönemi kültür açısından Gazneliler'in son parlak dönemini teşkil eder.

BİBLİYOGRAFYA :

Nizâmî-i Arûzî, *Çehâr Makâle*, Rabat 1403/1982, s. 82, 164-165; *Aẖbârü'd-devletî's-Selcûkiyye*, s. 91-92; Râvendî, *Râhatü's-sudûr* (Ateş), I, 164, 171; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, X, 353-356; XI, 17-18, 89-90, 108; Minhâc-ı Sirâc el-Cüzcânî, *Tabakât-ı Nâsır* (nşr. Abdülhay Habîbî), Quetta 1949, I, 284-286, 305, 396-397, 402-405, 463-464; Mîrhând, *Ravzatü's-şafa*, IV, 140-141, 631, 633-634; Browne, *LHP*, II, 305-306, 317-319, 341, 349; Mehmet Altay Köymen, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi*, Ankara 1954, II, 306-310, 361-375; Ghulam Mustafa Khan, *A History of Bahrâm Shah of Ghaznin*, Lahore 1955; a.mlf., "A History of Bahrâm Shah", *IC*, XXIII/1-2 (1949), s. 62-91; XXIII/3 (1949), s. 199-235; C. E. Bosworth, "The Political and Dynastic History of the Iranian World (A. D. 1000-1217)", *ChIr.*, V, 117-118, 158-161; a.mlf., *The Later Ghaznavids*, Edinburgh 1977, s. 91-120; a.mlf., "Bahrâmshâh", *Elr.*, III, 526-527; Abdu-l-qâdir al-Badâonî, *Muntakhabu-t-Tawârikh* (trc. G. Ranking v.dğr.), Delhi 1986, I, 56-61; S. Hillelson, "Behrâm Shâh", *IA*, II, 454; P. Hardy, "Bahrâm Shâh", *El²* (İng.), I, 940; B. Spuler, *Ghaznavids*, a.e., II, 1052.

ERDOĞAN MERÇİL

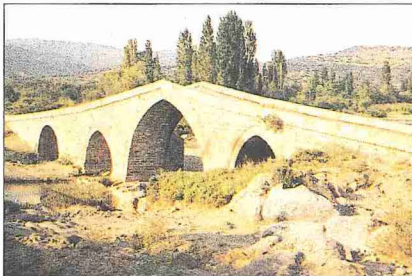
BEHRAMKALE KÖPRÜSÜ

Çanakale ilinin Ayvacık ilçesinde
Osmanlı devrine ait köprü.

Behramkale'nin yakınından geçen Tuzla çayı üzerinde olan bu köprünün yapılış tarihi ve yaptıranı bilinmemektedir. Fakat mimarisi bakımından Osmanlı devri Türk sanatının klasik dönemine (XV-XVII. yüzyıl) ait olduğu tahmin edilmektedir. Cevdet Çulpan, bu köprünün Ezine'deki 784 (1382) tarihli Asilhan Bey Köprüsü'ne benzerliğinden hareketle bunun da o tarihlere doğru inşa edilmiş olabileceği ihtimalini ileri sürer.

Behramkale Köprüsü sivri kemerli üç gözlü, nisbeten ufak boydaki köprülerin güzel bir örneğidir. Büyük göz 15 m., yanlardakiler ise 7 m. kadar açıklığa sahiptir. Kemerlerin muntazam ve olduk-

Behramkale Köprüsü - Ayvacık / Çanakale

ça itinalı işçiliğine karşılık bilhassa büyük kemerin iki yanındaki dolgular devşirme taşlardan gelişigüzel yapılmıştır. Bu kısımlar belki de geç bir devirde tamir görmüştür. Ancak yine Behramkale'de Murad Hüdavendigâr Camii'nin de böyle devşirme malzeme ile yapıldığı düşünülse bu ihtimal zayıflar. Semerdarm şeklinde ortaya doğru yükselen köprünün iki yanında kalın taş levhalarla korkuluklar vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

J. T. Clarke, *Report on the Investigation at Assos*, Boston 1882-84, s. 129-133, lv. I, II; Ayverdi, *Osmanlı Mi'mârîsî I*, s. 228; Cevdet Çulpan, *Türk Taş Köprüleri*, Ankara 1975, s. 205-206, rs. 130; Muzaffer Erdoğan, "Behram Köprüsü", *Karayolları Bülteni*, sy. 154, Ankara 1963, s. 43.

SEMAVİ EYİCE

BEHRÂN

(بهران)

Sirâcüddîn Muhammed b. Yahyâ
b. Muhammed
et-Temîmî ez-Zeydî
(ö. 957/1550)

Yemenli Zeydî fakih.

Aslen Basralı bir aileye mensup olup 888'de (1483) Yemen'in Sa'de şehrinde doğdu. Behrân lakabıyla tanınmıştır. Gençlik yıllarında bir yandan Yemen'in muhtelif şehirlerinde ticaretle meşgul olurken bir yandan da bulunduğu yerdeki ilim adamlarından ders okudu. En ünlü hocası, zamanında Zeydî fıkının önde gelen şahsiyetlerinden biri olan Seyyid Murtazâ b. Kâsım'dır. Mütevekkil-Alellah ez-Zeydî döneminde başkadılık yapan Behrân 957 Ramazanında (Eylül 1550) doğum yeri olan Sa'de'de öldü.

Eserleri. Fıkıh, fıkıh usulü, tefsir, hadis ve Arap edebiyatı sahalarında kaleme aldığı on beş kadar eserinin başlıcaları şunlardır: 1. *Teftîhu'l-kulûb ve'l-ebşâr li'l-ihtidâ' ilâ keyfiyyeti iktitâfi Esmâri'l-ezhâr*. Mütevekkil Yahyâ b. Şemseddin'in (ö. 965/1558) *el-Esmâr fî fıkhi'l-e'immeti'l-ağhâr* adlı kitabının şerhi olup meseleleri delilleriyle zikreden bir Zeydî fıkıh kitabıdır. 2. *el-Kâfil*. Zeydî fıkıh usulüne dairdir. 3. *el-Mu'temed min hadîsi seyyidine'l-Muştafâ*. *Kütüb-i Sitte*'de yer alan hadislerin fıkıh konularına göre düzenlendiği bir eserdir. 4. *el-Muhtaşarü's-şâfi fî ilmeyi'l-arûz ve'l-kavâfi* (bu dört eserin yazma nüshaları için bk. Brockelmann, *GAL*, II, 534;